

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Eenzijdig vertrouwen.

Het groote argument bij de verdediging van het Nederlandsch-Belgisch Traktaat in de Tweede Kamer aangevoerd was ontleend aan de internationale gedachte, welke ook ons land behoort aan te kweken.

De andere argumenten maakten op ons althans een poveren indruk.

Wij kunnen begrijpen, dat de Kamerleden zich een oogenblik aan de suggestieve rede, welke Minister Van Karnebeek in eerste instantie uitsprak, niet konden onttrekken.

Maar wie deze rede in de rustige sfeer van het studeervertrek uit de Handelingen aandachtig nalaas, moest dadelijk de zwakke plekken opmerken.

De officiële verklaringen, welke men hem van Belgische zijde op zijn verzoek, schriftelijk had doen toekomen, gaven eenige verlichting.

Doch zulke verklaringen staan natuurlijk niet op één lijn met wat in een Traktaat is vastgelegd.

Hadden zij zakelijk in het Traktaat zelf kunnen worden ingelascht, zoo zou dit waarborg hebben geboden.

Maar wie garandeert, dat latere ministers bij eventueel konflikt de verklaringen van hun voorgangers niet als private meeningen ter zijde zullen schuiven en zich aan de letter van het Traktaat wenschen te houden, welke hier en daar voor meer dan één uitlegging vatbaar is?

Zijn beroep op vroegere antwoorden van de Rotterdamse Kamer van Koophandel en van den Rotterdamse burgemeester Mr Zimmerman viel daarop gevolgde publicaties geheel in het water.

De vrees, dat dit Traktaat een bron van konflikt zal worden is bij ons evenmin als bij wellicht het grootste deel van ons volk weggenomen.

Want dat de volksvertegenwoordiging het volk in deze zuiver representeerde, wagen wij te betwijfelen.

Het eenige argument, waarvoor wij op zichzelf genomen veel voelen is dit, dat ons land er het zijne toe behoort bij te dragen dat het onderling vertrouwen tusschen de volkeren van Europa worde hersteld, ja op hooger plan worde geheven.

Wij zouden niet zulk een varig voorstander van een gezond internationalisme moeten zijn om dat niet op ons te laten inwerken.

Toch gelooven wij, dat hierbij veelmeer een ziekelijk, dan een gezond internationalisme aan het woord was.

Laat ons dit met een voorbeeld mogen illustreeren.

Gezond internationalisme brengt mee, dat de bewapening der verschillende mogendheden tot het uiterste minimum worde beperkt.

Maar ziekelijk wordt het internationalisme, wanneer het een regering het besluit ingeeft om geheel geïsoleerd zulk een uiterst beperkte bewapening in te voeren in het vertrouwen, dat andere mogendheden dit voorbeeld wel zullen volgen.

Tegen eenzijdige beperking van bewapening bleef ons land gelukkig gekant.

Wederzijdsche beperking moet geëischt.

Alleen het onderlinge en wederzijdsche zuivert de atmosfeer van wantrouwen.

Maar ziet, wat men ten opzichte van de bewapening terecht niet wil, wil men bij het onderhavige Traktaat juist wel.

De onderteekening van dit Traktaat beteekent voor Nederland een soort van eenzijdige ontwapening.

Het spekuelt op een toekomstig herstel van vertrouwen, maar laat de éne vogel in de hand vliegen.

Ware er werkelijk wederzijdsch vertrouwen geweest, dan zou men van Belgischen kant op het sluiten van dit verdrag, dat voor Nederland geen noemenswaardige bate oplevert, niet gesteld zijn geweest.

Een veel grootscher gebaar ware het geweest, indien België slechts te kennen had gegeven, dat het op een mildere toepassing van het oude Traktaat rekende.

Of wanneer het zijn verlangens incidenteel had kenbaar gemaakt en ze niet in één Traktaat had aanéengesmeed.

Nog andere manieren, waarop het wederzijdsch vertrouwen had kunnen spreken, zijn denkbaar.

Wij kunnen het niet anders zien of dit Traktaat doet aan het gezonde internationalisme ernstig afbreuk.

Evengoed als eenzijdige ontwapening of eenzijdige vrijhandel.

En het mag haast een mysterie heeten hoe heldere koppen, die deze laatste uitwassen van ziekelijk internationalisme zoo krachtig bestrijden, de eerste, die een niet minder ernstige uitwas is, zoo rustig willen laten groeien.

Er zijn er, die de hoop voeden, dat de Eerste Kamer het verdrag zal verworpen.

Het is misschien veiliger een afwachtende houding aan te nemen.

Wel zal men er zich op moeten bezinnen, hoe het gevaar van dit ziekelijk internationalisme kan worden gestuit en op welke wijze de eventuele gevolgen ervan kunnen worden bezworen.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Morie Metz-Koning. †

Op het einde der vorige maand is te Ascona, in Zwitserland, overleden, de Nederlandsche Schrijfster Morie Metz-Koning, die ongeveer 25 jaar geleden, een van de Auteurs van den dag was. Opgeleid voor de studie der muziek, wijdde zij zich, na de omhulding van haar huwelijk met den medicus H. W. Marx (in oudere tijdschriften vindt

men haar steeds Morie Marx-Koning genoemd), geheel aan de literatuur en ook na haar tweede huwelijk met den arts J. C. Metz te Vaassen, bleef ze de literaire kunst beoefenen. Een vrij aanzienlijke reeks proza-geschriften en dichtbundels, meeste deels daterend uit de jaren 1900-1910, geven van dien literairen arbeid getuigenis.

Omdat Morie Metz-Koning in haar tijd behoorde tot de Auteurs die een vrijwel algemeene bekendheid hadden, en zij een eigen plaats innam in de literatuur-historie van het begin dezer eeuw, vooral ook, omdat sommige van haar boeken in onzen christelijken kring veel gelezen zijn, lijkt het mij niet ondienstig, van haar werk eenigen indruk te geven, nu ze, 64 jaar oud, is overleden.

Min of meer stond Morie Metz-Koning op den overgang van de 80-er jaren naar den nieuweren tijd, in zoverre in haar werk enerzijds iets was van de abstracte schoonheidsgenieting, zooals die door Kloos werd voorgestaan en aan den anderen kant daarin zich openbaarde de sociaal-ethische strekking, die zich omstreeks 1900 in de literatuur een plaats ging veroveren. Uit deze positie laat het zich misschien verklaren, dat men, bij het lezen van wat over Morie Metz-Koning's werk geschreven werd in dien tijd, zoo geheel verschillende beoordeelingen aantreft, tamelijk wel afwijzend (zooals b.v. bij Van den Ouden) zooged als spontaan bewonderend (b.v. bij Jeanette Nijhuis, die haar „groote eerbied“, haar „liefde voor de artieste die ons zoo veel schoons te genieten gegeven heeft“ uitspreekt in een klein geschrift „Over Morie Metz-Koning“ en eenigszins ook bij Van Nieuhuys in zijn „Nederlandsche Belletrie.“ Het is (ik meen door Van Deyssel), met betrekking tot Couperus' „Elise Vere“ opgemerkt, dat literatuur, die zoo gansch verschillende sentimenten wakker roept, daardoor haar betekenis bewijst, en in zekeren zin zou men dat woord ook op het werk van Morie Metz-Koning kunnen toepassen. Feit is in elk geval, dat ze zich met haar eerste boek een plotselinge algemeene bekendheid verwierf.

Dat eerste boek was: „Van het Viooltje dat weten wilde“, (het eenige in onze literatuur, dat in stof en bewerking Van Eeden's nog altijd beroemde Kleine Johannes nabijkomt) en aanstonds deed het zien, in welke richting het talent der Schrijfster lag. Immers, het is een sprookjesbundel, een broosacht fantasie-spinsel, waarvan „het viooltje dat weten wilde“ de voornaamste schets is. En uit de fijnheid van dat teere verhaal bleek onmiddellijk het gevoel van de Schrijfster voor het ideale, naast, voelszins tegenover het reële, en het inzicht in de problemen van het menschenleven. Dat viooltje wil weten, waarom toch het leven zoo wreed is en waarom de schoonheid en de liefde zoo weinig onder de menschen gevonden worden, zoekt naar het geheim, dat er is in den mensch een smachten naar geluk en dat smachten altijd weer in waanoed versterkt. Evenals „De kleine Johannes“ raakt dit in fantasie-vorm gekleede verhaal een diepe en zinnige levensvraag aan en in de vragen van het viooltje en de beschouwingen daartegenover van den wereldwijzen kikker wordt treffend gesymboliseerd, waarom dit probleem niet tot oplossing komt. Door de droom-sfeer heen wordt hier gewezen op het menschelek lijden en achter het sprookje met zijn subtielen schoonheid ziet de lezer duidelijk en scherp de realiteit.

Geen wonder, dat het boek (een mooie schets daarin is ook „Elize“, een sprookje van liefde“, dat alweer een smartelijke levenservaring belijdt) aanstonds de aandacht trok. Het schoone, het poetische van de abstracte schoonheidsgenieting vond hier een gelukkige vereeniging met het reële, het sociaal waarneembare en in den finen, bekoorlijken vorm van het dichtsterlijke sprookje werd hier beschouwing gegeven van en visie geopend op de werkelijkheid van het menschenleven.

In dit genre gaf de Schrijfster verschillende bundels: „Het Beeld op de rots“, „Nachtsilene“, „Van de Zonnebloem, die zou wou zijn“, e.d. En telkens behandelde zij daarin de levensopenbaring onder de menschen, het denken, zoeken, worstelen, de begeerte naar de oplossing van benauwende vragen, die met scherpe contouren in de realiteit staan gegrift. Inderdaad ligt in dit alles veel schoonheid, veel wijsheid ook verborgen, die den lezer stof tot nadenken geeft naast en met genieting.

En dan vinden we in deze sprookjesbeschouwingen ook vaak den Christus als een centrale figuur: de Christus aan het kruis is daar dikwijls het groote symbool van de liefde, de zacht-droevige Liefde, welke kracht ligt in lijden. Met veel talent vinden we deze gedachte b.v. weergegeven in „Het Beeld op de rots“ en in vele andere sprookjes staat bij herhaling deze zich tot den dood groovende liefde als de groote tegenstelling tot den haat en het egoïstisch handelen der menschen gemarkeerd. Op zichzelf ligt daarin wel iets moois en het is te begrijpen, dat ook in den christelijken kring deze voorstelling de aandacht trok. Maar — het behoeft wel niet in den breede betoogd — deze Christus „met de grijze smart-oogen over het wrede der menschen“ is toch niet de Christus der Schriften, de sterke held, die zonde en dood en graf tot overwinning verslond. Heel deze Christusbeschouwing en Christusfantasie gaat aan de

eigenlijke beteekenis van den Christus voorbij, maakt van Hem misschien een object voor zachte, dweperige vereering, maar erkent Hem niet in wat Hij is: de Zaligmaker, die alleen door het geloof de Redder is.

Te minder bevredigt ons de Christus-legende, omdat ze omspinnen is met allerlei socialistische gevoelens van menschenrecht en menschenwaarde en met allerlei occultistische elementen van een vage en verwarde mystiek. En daarom, al is er veel in deze schoone sprookjesvertelling, dat ons in zijn zinnigheid treft en ons bekoort, zoo dat we van de lectuur genieten kunnen, voldoen kan ze ons niet, omdat ze de problemen ten slotte onder een andere belichting brengen dan de onze is. En er is, het zij hier nog eens met nadruk gezegd, in onze christelijke beschouwing altijd plaats voor aesthetische waardeering, maar die is nimmer los van ons religieus en ethisch denken.

Ook op het gebied der romankunst heeft Marie Metz-Koning zich bewogen. En het voornaamste werk, dat ze op dat terrein heeft voortgebracht, is geweest de roman in twee deelen: „Gabriëlle“. In dit verhaal van een jong-meisjesleven heeft de schrijfster gesteld gegeven aan haar gedachten over de plaats van het jonge meisje in het conventie-leven en haar verhouding tegenover de fatsoens- en moraalbegrippen van dien tijd. In „Gabriëlle“ is tegenover het knap, behaagziek, oppervlakkig meisje van stand, dat zij krachtens haar maatschappelijke plaats is, gesteld het tot zelfbesef ontwakende meisje, die alle vormelijkheid en conventieband haat, die de onwaarheid en schijn ziet van de heerschende fatsoensbegrippen en naar werkelijke moraliteit staat, de angstvallig bewaarde standsgrootheid gaarne ten offer brengt aan sociaal-gevoel. En in de ontgoocheling, die Gabriëlle moet ondervinden, zoo, dat ze haar milieu verlaten moet om elders rust te zoeken voor haar geschokte ziel, heeft de Schrijfster het jammerlijk beeld willen tekenen van een samenleving, die voor zulk een geestelijken adeldom geen waardeering heeft, dien ook niet begrijpt, maar als „uit den loep vallend“ verworpt.

Intusschen, gezien de geheele persoonlijkheid der Schrijfster en haar denken, zooals we het kennen uit haar geschriften, is deze roman een echt tendenz-type, dat door felle contrasten tot het gestelde doel komen wil. Die contrasten zijn hier zoo scherp (b.v. in de figuur van de Tante, die altijd in huishoudelijke dingen bezig is, in de geschiedenis van het verleide fabrieksmeisje, in de persoon van Gabriëlle's zuster Lucie, enz.), dat de kracht van het verhaalde gebroken wordt en de tendenz het artistieke overwoekert. Aanbevelenswaardige lectuur is daarom deze roman niet, ook weer, omdat het ideaal der Schrijfster voor de zich ontwikkelende vrouw niet het onze is.

Maar zeer merkwaardig specimen van literatuur is het toch ongetwijfeld, omdat het weergave is van een gevoel, dat leefde en nog steeds leeft en het denken van den tijd op dit punt duidelijk demonstreert. Rondom het huck is dan ook veel geschreven en gezegd, beoordeeling ook van zeer onderscheiden toon, en die tegenstrijdige gevoelens typeeren den roman weer in zijn beteekenis.

Wat we hier, in kort bestek zeiden, moge genoeg zijn om de Schrijfster, wier doodsbbericht de herinnering aan haar werk verlevendigde, te karakteriseren. Dat ze een Auteur is geweest van rijk dichterlijk talent, een dichteres, ook in haar proza, een vrouw van zeer fijn gevoel en diep inzicht in het leven en de levensraadselen is zonder twiifel. Dat ze ook voor haar tijd, die in structuur van den onzen verschilt, van betekenis is geweest, is niet minder waar. Daarom verdient ze haar plaats in de literatuurgeschiedenis.

De geest van haar werk ligt echter te ver weg van de christelijke levensgedachte, dan dat onzerzijds die waardeering mogelijk zou zijn, waarop het artistieke gehalte van haar kunst recht geven zou. Want, nog eens, ons schoonheidsgenieten wordt niet alleen door aesthetische normen bepaald.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Over Strindberg.

„De Gereformeerde Kerk“ is niet altijd even onderwyzend. Maar ds H. Bakker, als hij weer in zijn ouden trant terugkeert, kan veel goeds in het blad geven. Deze dagen trof mij zijn artikel over Strindberg. We lezen:

Tot dusverre was August Strindberg, een van de veelgelezen Zweedsche schrijvers, mij vreemd. De vacantie met haar vele koude, regenachtige dagen bood ruimschoots gelegenheid om ook met hem kennis te maken.

Ik las één zijner voornaamste boeken: De Zoon der Dienstvaagd; of zooals het beter vertaald wordt en het dan ook door Frans Coenen wordt aangeduid: De Zoon van een Meid.

Een merkwaardig produkt! „De ontwikkelings-geschiedenis van een ziel“, zoo omschrijft Strindberg zijn boek nader. Hij had ook kunnen zeggen: „van mijn ziel“. Want de schrijver geeft een biografie van zichzelf; en ontleedt, van de eerste aanvagen af, zijn leven tot in de fijnste deelen.